

ինչպիսի ճարտար տրամադրութեամբ է որ այդ զարմանալի կրակարանը, զոր կենդանի կ'անուանեն, ոչ երբեք չափէն աւելի կիզելի նիւթ կ'այրէ, ինչ քանա-կով ալ զնոյնը ընդունի, և դարձեալ թէ ինչպէս կ'ըլլայ որ միշտ իր մէջը նոյն բաւական չափով մը կը բովանդակէ։ Հիմա ինծի կը մնայ սորվեցընել քեզի թէ ինչպէս մեզի հարկաւոր բան է որ նոյն կիզելի նիւթէն միշտ բաւականապէս մէջերնիս ունենանք, և թէ ինչպէս այս բանն ոչ ցուրտի ու տաքի կը նայի, ինչպէս մեր սենեկաց կրակարանները, այլ կենաց և մահու։ Քիչ մը հոգի առ։ Շնչառութեան վերջը հասած ենք, զոր բնութիւնը այսօր տուաւ քեզի։

Կը շարունակուի։

ՊՐԱՀՄԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴ

(Տես երես 87։)

Նարա-Մունի իտալիոյ գեղեցիկ եր-կիրը հասնելով, զարմացաւ ոչ միայն մուրացող արեղայից բազմութիւնը տեսնելով, այլ նաեւ ողորմութիւն տուող ներուն խեղճութիւնը, որոնք աւելորդը չունենալով իրենց հարկաւորէն կու տա-յին անոնց. ուստի չժուժաց ինքնիրեն ըսելու. «Այս մարդիկն իմ ծեր Պապը գեղջուկիս առածին չեն հետևիր. Աստուած իրենց ալ գեղեցիկ արեւ և ար-դաւանդ երկիրներ տուած է, սակայն ինչ որ Պօմպէրի բնակչաց կ'ըսուի՝ նոյնը իրենց ալ կրնայ զուրցուիլ, թէ Աւեւեկէն հասնելն պտուղն ալ քերևիդ ձեզ իյնալ չկրնար։ Լաժժարոնի ըս-ւած դատարկապորտ ժողովուրդը՝ այն-պէս զզուելի և անանկ անբարոյական երեցաւ իրեն, որ իր գրքին մէջ Եւրո-պիոյ Բարխաններն անուանեց զանոնք։ Այս ժողովրդեանս մեծագոյն հարուա-ծը ծուլութիւնն ըլլալ երեցաւ Պրահ-մային, իսկ ժուժկալութիւնը՝ ամենին անոր անլուր առաքինութիւն. զանոնք տեսնալով իր հայրենեաց հանճարեղ առածներէն մէկն յիշեց։

Մոյլը յօժարակամ պատրաստ է կաղնն ու-տելու, բայց կուար կօտրելու նեղութենէն կը քաշուի։

Հետզհետէ որ իտալիոյ մէջ յառաջ կ'երթար, կը հիանար նախնի մեծու-թեան մը մնացորդներն տեսնելով՝ ո-րոնք դեռ ևս կենդանի վկայ էին այն վաղեմի օրինաց՝ որ այս ժողովուրդը երկրիս առաջին ազգն ըրին։ Կարծես թէ ամեն յիշատակարանաց վրայ հռով-մայեցի իմաստասիրի մը այս առածը զրոշմուած կը տեսնէր։

Հասարակաց բարին պէտք է ըլլայ առաջին և զվեաւոր օրէնք։

Մի միայն այս խօսքէ՝ ըմբռնեց թէ որչափ մեծ պէտք է եղած ըլլային այն հին ժողովուրդներն։

Եթէ իտալացիք ինկած երեցան Պը-րահմանին այն զօրութենէն որ օրինօք ու զինուք ուրիշ ազգաց վրայ կ'իշխէ, զգաց որ դեռ ևս կենդանի էր 'ի նոսա այն իմացականութեան կարողութիւնը՝ որ ճարտար արուեստիք կը յաղթա-հարէ. երբեք ուրիշ տեղ այնպիսի յա-փրջտակիչ ներդաշնակութեամբ երա-ժըշտութիւն մը լսած չէր. երբեք ուրիշ տեղեր անանկ նկարներ տեսած չէր, որ լաւագոյն վկայ ըլլան մեծ մտածու-թիւն մը յղացող հանճարոյն, և զնոյնս գործադրող տաղանդին. սակայն ստէպ մարմարեայ պալատան մը քովն՝ որուն ճարտարապետութեանը վրայ զարմաց-մամբ կրնայէր, վերջին աստիճանի խեղ-ճութիւն մը կը նշմարէր. պալատներ՝ որոնց շատը այսօրուան օրս ամայի են, և որոնց հին տէրերը կարծես թէ ա-նոնց տնպահներն են. ասկէց Նարա-Մունի այդ ազգին ընկերական վիճա-կին հաւատարիմ գաղափարն ըմբռ-նեց։

Խեղացի և վառվռուն նայուածքով իտալացի մը, առ որ Պէնկալի Անգղիացի մը յանձներ էր զինքը, ըսաւ իրեն. Ո-րովհետեւ դու ազգաց մէջէն այն առած-ներն ժողովելու ելեր ես՝ որ իրենց ա-ռաջնորդ եղեր են, կրնաս նմանապէս այն վճռական նմանութեանց մէջէն այն

մոլութեանց ապացոյցներն գտնալ՝ ուրոնց համար կը մեղադրուին:

Նախ քեզի այն առաջներն ըսեմ՝ ուրոնցմով հնար է նորէն մեր նախկին բարեյաջողութիւնը ձեռք բերել:

Խորտակեալ նաւու ամեն հողմ հակառակ է:

Հեշտեալ կը հաւանիս անշուշտ որ երբ չէնք մը կործանելու վրայ է, պէտք է զայն շուտով նորոգելու փութալ:

Գոց ձեռքը երբեք ճանճ չեմք:

Ասիկայ մեզի բաւական է իմացընելու թէ ժուլութիւնն ինչպիսի խեղճութիւն յառաջ կը բերէ: Հիմա ահա ըսեմ քեզի իմ առաջներս, որոնց վրայ մտածելը քեզի կը թողուի:

Ժամէ 'ի ժամ՝ բոլոր ժամանակնիս կը փախչի: Հին բարեկամ մը միշտ նոր բան մըն է:

Շատ բան կը վատարկի՝ ով որ սուտ յոյսը կը կորսնցնէ:

Պատուէ զգեստներդ, զգեստներդ ալ զքեզ կը պատուեն:

Ով որ առողջ է, հարուստ է առանց գիտնալու:

Ով որ շուտով կը խոստանայ, գիւրաւ կը զղջայ:

Ով որ չկրցած բանին ձեռք կը զարնէ, չուզածին կը հանդիպի:

Մեծասիրտը վատ բախտը կ'արհամարհէ:

Փախիր ներկայ հաճոյքէն՝ եթէ ապագայ չաբիք մը քեզի կրնայ հասցընել:

Զարիքը գտնելու համար, պէտք է զնոյնը փնտուել:

Գեղեցիկ մահ մը՝ բոլոր կենաց պատիւն է:

Կ'ուզէս թշնամոյդ վրէժն առնուլ, ինքզինքդ ապէկ կ'առաւարէ:

Շուտ և սղէկ՝ միշտ միատեղ չեն քալեր:

Կեղծ բարեկամները արեւու ժամացոյցի շուքին կը նմանին: Երբ օդը պայծառ է կը տեսնուի: Երբ ամպոտ է կը ծածկուի:

Եթէ կ'ուզես որ բան մը ծածուկ մնայ՝ մ'ըսեր ուրիշ: Իսկ եթէ կ'ուզես որ այլք չգիտնան՝ մ'ըսեր զայն:

Փաստաբանաց զգեստները՝ դատախազից յամառութեամբը աստառուած են:

Զոր գրքէն աւելի յոռի բան չկայ:

Աշխարհս աստիճանաւ շինուած է, ոմն կ'իւլայ, ոմն կ'իջնայ:

Դեռ ևս քեզի ուրիշ երկու առած ալ ըսեմ: Բաւական խաղաղօրի կը վերաբերի, բայց դժբախտաբար իմաստուն խօսք մըն է, որ շատ անգամ ունայն տեղ կը զուրցուի առանց ըմբռնելի ըլլալու:

Բուրդ գտնելու եկաւ, այլ խուզեալ ետ դարձաւ:

Երկրորդը շատախօսին կը հայի և անշուշտ դու ալ թոյլ կու տաս որ ես ալ անկէ օգտուիմ:

Զուր կ'ուզուի յերաւի, բայց ոչ թէ ջեհնէ:

Նարա-Մունի յետ մարդասէր իտալացւոյն շնորհակալ ըլլալու, սկսաւ յառաջել, և լոմպարտիոյ հարուստ մարգերը կտրելով Զուիցերի հասաւ: Տեսաւ որ այն ժողովուրդն, որ այնչափ երկար ատեն իր ազատութեանը համար կռուեցաւ, որ և վերջապէս վաթսուն պատերազմ ընելէն ետեւ զնոյնը ձեռք բերեր էր, եթէ իր բանուկ վաճառականութեամբը կամ իր երկրին առատ բերքերովը հարուստ չէր, սակայն ընչաւետ էր իր արիութեամբն ու բարոյականովը: Իր առական հունձքը քիչ եղաւ՝ բայց կարի ատոք, վասն զի ազատ և կիրթ ժողովրդեան մը արդիւնք էր:

Աղէկ սրունքներ պէտք է՝ բախտաւոր օր մը կրելու համար:

Շատ բա՛հ հող պէտք է՝ ճշմարտութիւնը թաղելու համար:

Նարա-Մունի այս առաջները ժողովելէն ետքը, պատրաստուեցաւ Գաղղիա մտնելու:

Բայց Զուիցերին թողէն առաջ, բոլոր աշխարհիս մեծարանաց արժանի՝ սրտաշարժ արարողութեան մը ականատես եղաւ, որ դժբաղդաբար միայն հոս կը կատարուի:

Ամեղուքեան հաւնդեան է որ լեռանց մէջ կը տօնուի:

Եթէ այս շինականաց երկիրներուն բնակիչ մը անիրաւաբար վրիպանքի մը համար ամբաստանուի, իր հայրենակցաց առջին ներումը միայն բաւական չէ, այլ պէտք է որ անմեղութիւնը՝ իր բոլոր անարատութեամբը՝ զինքը պաշտպանէ, գաղտնի կերպով մը իմացընէ թէ մարդկանց անիրաւ կասկածը ոչինչ է, և թէ ամբաստանեալը որ յանցանք չունի՝ նաեւ անարատ ըլլալու է: Ուստի երբ դժբախտ մը՝ որու դատաստանը իսկզբան անիրաւաբար եղած է, բանտէն կ'ելլէ՝

բազմաթիւ ժողովականաց կը ներկայա-
նայ և հոն օրիորդ մը, որ իր ընկերաց
մէջէն կ'ընտրուի, այն մարդկան մար-
տիրոսին՝ սպիտակ վարդ մը կ'ընծայէ.
պատկեր մը՝ որ արդարեւ քան զամեն
պատճառաբանութիւն և քան զամեն
օրէնք աւելի կը խօսի սրտին:

Այնչափ երկիրներ պտըտելէն ետեւ,
այնչափ ժողովուրդներ և այնքան խռո-
վութիւններ տեսնելէն վերջը՝ Նարա-
Մուհի Գաղղիա հասաւ, և հոն քիչ մը
ժամանակ բնակելէն վերջը՝ ահաւասիկ
ինչ գրեց հին բարեկամին:

« Առ Յարգոյ Պրահմա Տարմա-Վադի
ողջոյն .

Վեց ամսէ 'ի վեր է որ փռանկաց աշ-
խարհը կը գտնուիմ, և պէտք կը զգամ,
յարգելի հայր իմ, քեզի այն սքանչե-
լիքները գրելու՝ որոնց ամեն օր ահա-
նատես եմ: Բնութիւնը յիրաւի այնչափ
հաշտ աչքը չէ նայած այս ժողովրդոց
վրայ ինչպէս մեզի. նուազ բարեբեր
գաշտեր են որ իրենց արևը կը ջնուցա-
նէ. ամեն տարի ինչ որ դարնան ժամա-
նակ նորարդորով կենօք մը կ'ուռճանայ՝
սաստիկ ցուրտ մը կու գայ կը սպաննէ.
իր գետերն անշարժ կը փոխուին, և
անտառներն այնպէս կը մերկանան,
ինչպէս թէ ալ կանաչնալու չըլլային. և
սակայն այս ժողովուրդներն ինծի աւելի
երջանիկ կ'երևան քան թէ արևելքի գե-
ղեցիկ գաշտավայրներուն ազգերը, զո-
րոնք երբեմն սովը կը ջարդէ, իսկ բըռ-
նաւորութիւնը միշտ ընկճեալ կը բռնէ:
Անդադար բնութեան ընդդիմանալով
կարծես թէ անոր տէր եղած են, որուն
և հրամայելու իրաւունքն ալ ստացած
են: Իրենց ուզածին համեմատ երկիր-
ները կը մշակեն, և կարծեմ թէ բոլոր
այս ուժը մի միայն առած է մ'առաջ
կու գայ:

Աստուած մարդուս ըսաւ.

Ի՞նչ քեզի օգնէ, ես ալ կ'օգնեմ քեզի:

Կը հաւատամ հիմա ճամարտապէս
որ աշխատութիւնը տեսակ մը հաճո-
յական աղօթք է Պրահմային, որով-

հետեւ առատութեամբ և անսպառելի
հունձքով անոր կը պատասխանէ:

Ատենօք այս երկիրներս իմաստուն
ծեր մը եղեր է, որ երկրագործաց և
արուեստաւորաց համար գիրք մը գրեր
է. անոր մէջէն է որ այս առածս գտայ:
Սակայն և այնպէս՝ այս դիրքս այնպիսի
գեղեցիկ առածներով լի է, որ եթէ
միայն անոր մէջ բովանդակուածները
հաւաքած ըլլայի՝ չէի ցաւեր բրած ճամ-
բորդութեանս վրայ:

Դեռ ևս այդ գրքին մէջ այս խելացի
առածները կը գտնուին, որոնք անհա-
կաւակելի կերպով յիշատակած առա-
ծովս մէկտեղ, տէրութեանց յառաջա-
դիմութեանը, ինչպէս նաև առանձին
ընտանեաց բարօրութեան ալ, հզօրա-
գոյն պատճառներն են:

Դատարկութիւնը ժանդի կը նմանի, շատ ա-
ւելի ջլատիչ է քան զաշխատութիւնը:

Գործածուող բանալին միշտ փայլուն է:

Եթէ կեանքը կը սիրես, մի վատնէր ժամանակդ,
որովհետեւ ժամանակը կերպան է ուսկից կեան-
քը եղած է:

Դեռ ևս ուրիշ մէկ խօսք մըն ալ կայ,
որ իմաստուն ծերուն արդիւնք է, որով-
հետեւ առածներէ առած չէ, այլ ուղիղ
դատումն շնչեր է իրեն՝ մարդուս երջան-
կութեանը համար: Այս խօսքս երբ իմ
գեղեցիկ երկիրս դառնամ՝ կ'ուղեմ բը-
նակարանիս դրանը վրայ արձանադրել:

Ի՞նչ կը նշանակեն երջանկագոյն ժամանակի մը
յոյսն ու փափաքը: Եթէ ինչպէս արժան է ա-
նանկ գործենք՝ ժամանակը լաւագոյն կ'ընանք ընել:

Զիս շատ փոխուած պիտի գտնաս,
մեծարգոյ Տարմա-Վադի, վասն զի տե-
սայ և փորձը զիս լուսաւորեց: Մեր արեւ-
ւելեան բանաստեղծք կ'ըսեն թէ՝ մար-
դարիտը երկնից ցօղոյն կաթիլ մըն է՝
զոր արևու մոլորական ճառագայթ մը
բոլորովին կը պայծառացնէ:

Տարմա-Վադի, քեզի գեղեցիկ առած-
ներ հաւաքեցի, որովհետեւ զանոնք պա-
հելով է որ ժողովուրդը կը ճոխա-
նայ ու կ'երջանկանայ. սակայն, դեռ
ևս ուրիշ գեղեցկագոյն մ'ալ կայ ա-
նանկ առած մը՝ զոր ամեն ժողովուրդ

վերջապէս պիտի հասկընան, և անոր պահպանութիւնը պիտի պահանջեն. այս մեծ առաժս, որ թագաւորութիւնն ներք կերպարանափոխ կ'ընէ, և որոյ ծաղմանը համար անբաւ զոհք և արու- թեանց ճիգն պէտք եղաւ, Գաղղիոյ սահմանադրութեանց ճակատը դրոշ- մած կը գտնեմ.

Առաջի օրինաց ամենայն մարդիկ հաւատար են:

Գաղղիոյ ոգին՝ նոյն իսկ քաղաքա- կանութեան ոգին է. այս մեծ ազգը, որ այնքան զանազան ազգերէ ձևացած է, ամենէն աւելի յարմար ու կարող կ'երևայ միւս ժողովրդոց ոգին ու բնու- թիւնը ըմբռնելու. ամենուն նմանելու փոյթ ըրած է, ուրիշներն ալ անգագար իրեն նմանելու կը ջանան: Երբ գիւտին հնարիչն ինքը չէ, մերձաւոր ազգաց գիտութեանց և արուեստից մէջէն ինքն իրեն կը յատկացնէ այն ամենը՝ որ միւս ազգաց պիտոր հաղորդուի զա- նոնք լուսաւորելու համար: Այս բարո- յական կրթիչ նպատակին մէջ անխոնջ լուսաւոր ճառագայթներն ընդունելու կը փութայ, զորոնք յատակելով այլոց կը հաղորդէ: Բոլոր այն մեծ խնդիրներն որ աշխարհս պիտոր լուսաւորեն, հան- ճարեղ կերպով կ'ամփոփէ: Պէտք չէ Գաղղիացիէն բացարձակապէս՝ Անգ- ղիացւոյն յարատեղող ճարտարութիւնը պահանջել, կամ Գերմանացւոց իսկա- կան և խորին մտածութիւնը. սակայն երբ ուզենայ, իր աշխոյժ խառնուած- քովն գիտէ զօրեղապէս առարկութեան ամենայն տարերքը յօգել. և այն ժա- մանակ, հնարող կ'ըլլայ յարուեստս և 'ի ճարտարութիւնս. և այլոց ժողովրդ- րոց անանկ օգտակար գիւտեր և խորին մտածութիւններ կը մատակարարէ, զո- րոնք այլք լաւ կերպով գիտեն օգտե- ցնել, առանց ընդհանրապէս պատիւն անոնց շնորհելու, որոնք կրնան իրա-ւամբ նոյնը պահանջել: ԶԳաղղիացիս իրրե թեթեամիտ կը մեղադրեն, զի- րենք կը յանդիմանեն իրր թէ սնոտի իրաց վրայ սէր կը կապեն և շարունակ փոփոխութեան հետամուտ են. այս է

այն մեծ ամբաստանութիւնն՝ որ հանա- պազօր վրանին կը լսուի: Սակայն այն մեծ և էական փոփոխութիւններն որ Եւրոպիոյ կրել տուեր են, յայտնի ապա- ցոյց են թէ ազատ քաղաքականութե խորին և գործունեայ մտածութիւն մը այն անհանդարտութեանը արդիւնք է: Ես մանաւանդ թէ անոնց այս ամբաս- տանութիւնը կրնամ ընել՝ որ իրենք ի- րենց արժէքը չեն գիտեր:

Այս ազգիս զինուորական փառացը վրայ չեմ ուզեր խօսիլ. դարուս տիեզե- րահոչակ ձայնն է. ամեն դին հուշա- կուեր է, և անոր ահեղ համբաւը նաեւ մեր Գանգէսի եզերաց խաղաղ օթեան- ներն ալ խռովեր է. ուստի Գաղղիոյ համար կրնայ զուրցուիլ, ինչ որ քեր- թողն այն մեծ զօրավարին վրայ խօսե- լով, որուն յիշատակը անբաժան պի- տոր մնայ այնքան յաղթանակաց պատ- մութենէն, ըսեր է. Հարցուր երկրիս այդ անունը.

Արեան տառիւք անունն հարեալ կայ 'ի գիր
ի Տանայեայ ափանց ցըսար Աեգարու:

Աւելի իրեն գիտութեանց, որով և բարոյականի, զարգացումն տուող օգ- տակար ուսումնարաններուն վրայօք կ'ուզեմ խօսիլ քեզի: Վարժարանք չատ են, բայց ոչ բաւական բազմաթիւ: Կը հաւատամ որ այս մեծ ազգիս մէջ որ իր թանգարանաց և գրատուններուն ճոխութեւ, որք ընդարձակագոյններն են աշխարհիս մէջ, մեծ շահ կ'ընծայէ օտարաց, երեսունուերկու միլիոն բնակ- չաց մէջէն միայն ութը միլիոն կարգալ գիտցող կայ: Անըմբռնելի է այս աննե- րելի անհոգութիւնը՝ որուն ամեն սիրտ ունեցող մարդիկ կը ջանան դարման մը ընելու: Սակայն ճիշդ թուահամարը, զոր այժմ ամեն խորհրդածութեան նիւթ կ'առնուն, յայտնի կը վկայէ որ քանի մը տարիէ 'ի վեր այս ազգիս մէջ բարոյական լաւութեան մը զարգացու- մը սկսած է տեսնուիլ: Ուրիշ թուա- համարներէ կ'իմացուի որ կրթութեան միջոցները շատցեր են: Բայց թողունք այս ցամաք հաշիւներն որ անբաւական

են ազգի մը բարոյականը բացատրելու՝ որ այնչափ հաշիւ ընելու երկայնամտութիւն չունի, և գրեթէ միշտ աղնուական և վեհանձն մղմամբ մը կը շարժի: Այս ժողովրդեանս մէջ՝ զոր մէկ կողմանէ կ'ամբաստանեն, և միւս կողմանէ զարմացմամբ վրան կը նային, զոր կը զըրպարտեն և զոր չմեծարել չեն կրնար, այնպիսի խօսքեր կ'ըսուին և այնպիսի գործեր կ'ըլլուին, որ անտարբերութեամբ մոռացութեան մէջ կը թաղուին. և սակայն եռանդին թափը, որ զնոյնը կը զգայ, պէտք էր հռչակեր, որովհետեւ բոլոր մարդկութեան պատիւ կ'ընեն: Թողունք պատերազմներու և մեծ խռովութեանց մէջ ըսուած վսեմ խօսքերը, գիտեմ որ եթէ ոչ դք քեզմէ նուազ մահուրնէն կը վախնայ, ոչ դք նմանապէս քեզմէ աւելի խաղաղութիւն կը սիրէ. դուն, խաղաղասէր Պրահա, որ առանձնութեւ մէջ խաղաղաւետ առաքինութիւններ կ'ընես, անշուշտ գրեթէ կը սարսափէիր գիտնալու որ ըլլայիր թէ՛ ինչ վսեմ արիութիւն հարկ էր ունենալ ամենայն առջին զանոնք ըսելու համար: Սակայն մեծաշուք փառքը պսակեց զանոնք՝ որք օրէնսդրական ժողովքներու մէջ խօսեցան կամ պատերազմի դաշտին վրայ աշխատեցան: Բայց աղքատին խօսքը ոչ դք կը յիշէ: Ուրեմն մտիկ ըրէ:

Վերջի ժամանակներս չէնք մը կը նորոգէին որ շատ տարիներէ ՚ի վեր կործանման մօտ էր: Ինչ որ կը վախնային պատահեցաւ. երբ գմբեթին տակ քանի մը գործաւորք աշխատելու հետ էին, չէնքը կործանեցաւ: Անդունդին վրայ առկախեալ գերանի մը վրայ երկու մարդ կեցեր էին. բայց այն գերանը մարդոց ծանրութենէն զարհուրելի կերպով կը հակէր: Մէկը միայն վրան կըրնար կենալ, մէկ մը միայն... կամ թէ երկուքն ալ մեռնելու էին: Մէկը շատ երիտասարդ էր, միւսը արութեան հասակին մէջ. այս ետքինս իր տղոց յիշատակաւ մնացորդին վրայ կըցածին չափ կը պլուէր: Բայց անօգուտ տեղ, գերանը երթալով կը հակէր: Յանկարծ

վար եղողներն այս խօսակցութիւնը լսեցին. — Պետրոս, կնիկ մը և երեք տղայ ունիմ: — Արդար է, պատասխանեց Պետրոս, և անմիջապէս ինքզինքը վար գահավիժեց:

Ահաւասիկ, հայր իմ, այն երկրին առածներէն մէկ քանին ուր այսպիսի գէպքեր չեն պակսիր:

Դու կըցածդ ըրէ, թող ըլլալէն ըլլայ:
Դեղեցիկ ծաղկէն պտուղ առաջ կու գայ, ինչպէս բարի կեանքէ մը պատիւը:
Հնձել ուղողը սերմանելու է:
Ոչինչ գործ կ'ընէ՝ ով որ գործը չի վերցնէր:
Բարիք մ'ընելու համար՝ երբեք շատ ուշ չէ:
Սայլին ամենէն գէշ անիւն այն է որ միշտ կը ճունչէ:
Բարիք ընելով չարը կը յաղթահարի:
Պէտք է բարիք ընել և թոյլ տալ որ խօսին:
Ժամանակը հմուտ վարպետ մըն է որ ուղած նիս մեզի կը սորուեցնէ:
Գէշ բանը ուղղելու համար՝ տունէդ սկիզբն ըրէ:
Չարիք ընելը շատ աւելի կ'արժէ քան թէ բարիք:
Առաքինութիւնն ընտրելագոյն է քան թէ ուժն:
Հաւատարմութիւնն ընտրելագոյն է քան թէ դրամը:
Ով որ ինքն իր անձին իմաստուն չէ՝ և ոչ այլոց է իմաստուն:
Աղէկ մեռնիլ ուղողը՝ աղէկ ապրելու է:
Լաւագոյն վրէժիմդրութիւնը՝ թշնամութիւնն արհամարհելն է:
Հին մեղքը նոր ամօթ կը պատճառէ:
Ամենուն ներէ բայց քեզի ոչ երբեք:

Կը շարունակուի:

ԱՏԵՆ ՄԸ ԵՒ ԱՅՍՈՐ

Եթէ մէկն ուզէ աշխատութիւնը յանձն առնուլ ու պատմական յիշատակարանները թղթատել, զարմանքով կը մնայ՝ տեսնալով որ ինչպէս բուն հանգրստութիւնը հին ատեն՝ նաեւ բարձր վիճակի մարդոց մէջ՝ պակաս էր:

Երկու հարիւր յիսուն տարի առաջ ձեռնոցները ամենահազուադիւտ էին, և Հենրիկոս չորրորդին՝ իբր թագաւորական ընծայ՝ զոյգ մը ձեռնոց ընծայուեցաւ:

Ատեն մը միայն բրդէ գուրպակ կը գործածէին, նաեւ ամառ ատեն. Գաղ-